

Окремі проблеми правового регулювання відшкодування шкоди, завданої органами державної влади або їх посадовими чи службовими особами

Тетяна Француз-Яковець

*д.ю.н, професор, професор секції конституційного,
адміністративного та міжнародного права
кафедри державно-правових дисциплін,*

*ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: tafrantsuzya@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-9138-5385*

Олександр Гавриленко

аспірант юридичного факультету,

*ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: HavrylenkoOO@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-3906-8614*

Розвиток України як правової та демократичної держави змушує час від часу переглядати ефективність як діючої системи інструментів захисту прав та свобод людини і громадянина загалом, так і ефективність правового регулювання окремих таких інструментів з метою їх удосконалення та своєчасного виявлення проблемних питань. Саме тому на сьогоднішній день актуальним є дослідження питання правового регулювання відшкодування шкоди, завданої органами державної влади або їх посадовими чи службовими особами.

Відповідно до законодавства України шкода, яка була завдана особі органами державної влади або їх посадовими чи службовими особами відшкодовується державою. Так, норми, які регулюють відшкодування такої шкоди, можна знайти в Конституції України (ст. 56), в Цивільному кодексі України (ст. ст. 1173-1176), в Законі України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину не законними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду», а також інших законодавчих актах [1; 2; 3]. Згадані норми в переважній більшості визначають підстави відшкодування шкоди, завданої органами державної влади або їх посадовими чи службовими особами, та те, яка саме шкода має бути відшкодована.

В свою чергу, низка науковців-юристів вказує на проблему відсутності в законодавстві України чітко визначеного механізму відшкодування шкоди, яка була завдана органами державної влади або їх посадовими чи службовими особами. Зокрема, Курило Т. В., досліджуючи питання відшкодування шкоди, яка була завдана особі правоохоронними органами або їх посадовими чи службовими особами, зазначає, що сьогодні в державі немає закріпленого механізму відшкодування шкоди, завданої діями органів влади, що на думку вченої призводить до корупційних діянь у сфері відшкодування шкоди [4, с. 36]. На відсутність такого законодавчо визначеного механізму також звертає увагу Куцин А. В., який зазначає, що неврегульованість порядку виплати відшкодування шкоди, яка була завдана органом публічної влади, є однією з

причин невиконання судових рішень про відшкодування такої шкоди [5, с. 139]. Варто відмітити, що Куцин А. В. робить таке твердження в контексті дослідження питання відшкодування шкоди, завданої органом місцевого самоврядування, а тому можна зробити висновок, що проблема відсутності чіткого порядку відшкодування шкоди, завданої публічними суб'єктами, є як у випадку завдання шкоди органами державної влади або їх службовими чи посадовими особами, так і у випадку завдання шкоди органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування або їх посадовими чи службовими особами.

Тобто, як можна побачити, питання врегулювання порядку відшкодування шкоди, яка була завдана органами влади, в тому числі, органами державної влади, або їх посадовими чи службовими особами, досі обговорюється в науковому колі та є актуальним.

Вважаємо правильним долучитися до думки вищезгаданих науковців у питанні, що на сьогоднішній день немає чітко визначеного механізму відшкодування шкоди, завданої органами влади і, зокрема, органами державної влади, або їх посадовими чи службовими особами, і що відсутність такого механізму негативно впливає на сферу захисту прав та свобод людини і громадянина.

Так, проаналізувавши національне законодавство на предмет регулювання притягнення до деліктної відповідальності держави, можна зробити такі висновки. Відповідно до ст. 25 Бюджетного кодексу України відшкодування шкоди, яка була завдана фізичній чи юридичній особі органами державної влади або їх службовими чи посадовими особами при здійсненні ними своїх повноважень, здійснюється державою у порядку визначеному законом [6]. Однак, на сьогоднішній день порядок відшкодування особі шкоди, яка була завдана державою, певним чином регулюється лише Порядком виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевого бюджетів або боржників (п. п. 35, 41), який був затверджений постановою Кабінету Міністрів України і який, відповідно, є підзаконним нормативно-правовим актом [7]. Законодавчого акту, який би регулював порядок відшкодування вищезазначеної шкоди, на даний момент немає, а існування підзаконного нормативно-правового акту, який певним чином регулює такий порядок, створює неузгодженість з положеннями Бюджетного кодексу України.

На нашу думку, наявність такої неузгодженості та відсутність законодавчого акту, який би визначав механізм відшкодування шкоди, певним чином обмежує можливість особи реалізувати своє право на відшкодування шкоди, що, в свою чергу, робить інститут деліктної відповідальності держави не таким дієвим з точки зору захисту прав осіб. Саме тому існує необхідність прийняти законодавчий акт, який буде визначати чіткий механізм відшкодування шкоди, завданої органами публічної влади, в тому числі, органами державної влади, або їх посадовими чи службовими особами. Прийняття такого законодавчого акту не тільки усуне прогалину в законодавстві, а, що важливіше, посилить значення деліктної відповідальності публічних суб'єктів як правового інструменту захисту прав

осіб та відновлення статусу особи, яке існувало до моменту завдання їй шкоди.

Ключові слова: відшкодування шкоди; органи державної влади; деліктна відповідальність; публічний суб'єкт.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 18.11.2023).
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 05.10.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 18.11.2023).
3. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду: Закон України від 01.12.1994 р. № 266/94-ВР. Дата оновлення: 31.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/94-вр#Text> (дата звернення: 18.11.2023).
4. Курило Т. В. Особливості відшкодування шкоди, завданої незаконними діями, рішеннями та бездіяльністю органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду. Часопис цивілістики. Практична цивілістика. Випуск 33. 2019. С. 36-41. URL: <http://dspace.opua.edu.ua/handle/11300/17692> (дата звернення: 18.11.2023).
5. Куцин А. В. Відшкодування шкоди, завданої органом місцевого самоврядування у сфері нормотворчої діяльності: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук.: 12.00.03. Одеса, 2018. 182 с.
6. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. Дата оновлення: 13.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 18.11.2023).
7. Порядок виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 03.08.2011 року № 845 (у ред. постанови Кабінету Міністрів України від 30.01.2013 р. № 45). Дата оновлення: 13.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/845-2011-n#Text> (дата звернення: 18.11.2023).